

Висновки з даного дослідження. Таким чином, головним завданням при реалізації державно-приватного інвестиційного партнерства у вугільній промисловості України є соціально-економічна ефективність його реалізації в цілому та досягнення цілей кожного з учасників. Так, основними цілями інвестиційного партнерства для держави є забезпечення енергетичної безпеки держави, сприяння розвитку вітчизняного металургійного комплексу, розв'язання соціальних проблем, забезпечення розвитку національної економіки; для вугільної промисловості – техніко-технологічне оновлення підприємств галузі, зростання ефективності праці, забезпечення умов ресурсозбереження, забезпечення економічного розвитку підприємств галузі; для фінансово-промислового сектору – зростання ефективності функціонування та скорочення рівня ризиків при реалізації інвестиційних проектів.

Одночасно, підготовка управлінських рішень у сфері реалізації державно-приватного партнерства повинна базуватися на прогнозно-аналітичних дослідженнях. З цією метою в роботі запропоновано методика оцінки ефективності державно-приватного партнерства у вугільній промисловості. Пропонована методика базується на застосуванні методу суми місць та методу відстаней для кожного з потенційних учасників та ставить за мету визначення доцільності такої співпраці.

Література

1. Кабанов А.І. Роль держави та ринкових механізмів у здійсненні інноваційного розвитку вугільної галузі / А.І. Кабанов, Ю.З. Драчук, О.М. Єременко // Економічний вісник Донбасу. – 2007. – № 4. – С. 4-11.
2. Амоша А.И. Системный анализ шахты как объекта инвестирования: монография / А.И. Амоша, М.А. Ильяшов, В.И. Салли / НАН Украины Ин-т экономики пром-сти. – Донецк, 2002. – 68 с.
3. Амоша А.И. Комплексное освоение угольных месторождений Донецкой области: моногр. / А.И. Амоша, В.И. Логвиненко, В.Г. Гринев / НАН Украины. Ин-т экономики пром-сти. – Донецк, 2007. – 216 с.
4. Амоша А.И. Об инвестиционном обеспечении угледобычи в Украине / А.И. Амоша, А.И. Кабанов, Л.Л. Стариченко // Уголь Украины. – 2008. – № 7. – С. 3-6.
5. Стратегия повышения эффективности функционирования производства : монография / И.П. Булеев, Н.Д. Прокопенко, М.В. Мельникова и др. / НАН Украины. Ин-т экономики пром-сти. – Донецк, 2004. – 278 с.
6. Пивняк Г.Г. Инвестиции в угольную промышленности: реальность и прогнозы / Г.Г. Пивняк, В.И. Салли, Л.В. Байсаров // Уголь Украины. – 2003. – № 5. – С. 4-8.
7. Павленко І. Особливості інвестиційної політики стосовно вугільної галузі й окремих шахт / І. Павленко // Схід. – 2006. – № 6. – С. 52-55.
8. Павленко И.И. Моделирование развития угольной промышленности Украины в условиях ограниченных инвестиций / И.И. Павленко // Економіка промисловості. – 2007. – № 1 (36). – С. 105-111.
9. Череватський Д.Ю. Підприємництво як інвестиційна база розвитку вітчизняної вугільної промисловості / Д.Ю. Череватський // Економічний вісник Донбасу. – 2005. – № 1. – С. 108-115.
10. Стариченко Л.Л. Особливості оцінки економічної ефективності бізнес-планів технічного переоснащення вуглевидобувних підприємств за кошти державної підтримки / Л.Л. Стариченко, В.В. Цикарева // Економіка промисловості. – 2006. – № 1. – С. 68-80.

УДК 631.1

Васильцова С.О.,
к.е.н., ст. викладач кафедри економіки і маркетингу
Національний технічний університет «ХПІ»

ОЦІНЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ ТА РОЗМІРУ МАЙБУТНЬОГО ПОРТФЕЛЮ З ТОЧКИ ЗОРУ ПОТРЕБ ПІДПРИЄМСТВ

Постановка проблеми. Нині, працюючи в умовах рецесії, вітчизняні промислові компанії, які здатні створювати ефективні інноваційні розробки, потребують підтримки з боку науковців, зокрема, у питанні розробки належного методичного інструментарію управління портфелем реальних інноваційно-інвестиційних проектів (ПРІІП), здійснення впливу на керований портфель з метою ефективного й оптимального використання інвестиційних коштів і досягнення цілей прибутковості портфеля та бізнес-цілей кожного проекту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз й узагальнення публікацій авторів Джералда І. Кендалла, Стивена К. Роллінза, Товба А. С., Г.Л. Ципеса Г.Л., Полозової Т.В., Арчибальда Р. та

інших [1–4] за даною проблематикою дозволили зробити висновок про те, що існуючі методичні підходи до оцінювання інноваційних проектів та розміру майбутнього портфелю з точки зору потреб підприємств недостатньо розроблені як у теоретичному, так і в практичному аспектах, про що свідчить відсутність єдиного визначення процесу формування портфелю проектів та обґрунтування єдиної послідовності етапів, критеріїв та принципів його формування, методичних рекомендацій щодо здійснення, які б комплексно враховували як кількісні, так і якісні характеристики проектів з точки зору потреб підприємств.

Постановка завдання. Метою дослідження є розробка теоретичних, методологічних положень і практичних рекомендацій щодо процесу оцінювання інноваційних проектів та портфелю з точки зору потреб підприємства.

Перш ніж перейти до дослідження процесів формування ПРІІП, необхідно окреслити теоретичні положення щодо явищ, які безпосередньо впливають на якість формування портфелів [5; 6]. Серед них: принципи формування ПРІІП, критерії відбору проектів до ПРІІП, явища ризиків проектів та їх взаємної корелятивності, які зумовлюють необхідність диверсифікації портфелю та ін. [7; 8].

Виклад основного матеріалу дослідження. Розглядаючи проектну пропозицію з позицій комерційної спроможності майбутнього продукту, необхідно окремо зважити якість проведеної роботи щодо досліджень ринку та наявності потенційних споживачів інноваційного продукту. Інакше кажучи, при формуванні інноваційного портфелю потрібно враховувати те, що перевіряти (прогнозувати) попит на інноваційну продукцію, можливо, доведеться силами робочої групи підприємства-інноватора внаслідок високої невизначеності теми попиту та наявності умов для суб'єктивної її інтерпретації.

Етап аналізу наукової ідеї є принциповим з точки зору підпадання майбутнього ПРІІП під ризик науково-дослідницької діяльності (НДД). Відрізняючись значно більшою невизначеністю та високовартісними ризиками, етап НДД інноваційних проектів – за належного ступеня попереднього аналізу та подальшого контролю з боку проектного офісу – може бути припинений на ранніх стадіях з некритичними фінансовими втратами для ПРІІП.

Слід додати, що розробці підлягають усі без винятку сторони, навіть такі, які видаються неприциповими на момент підписання угод та меморандумів щодо включення проекту до складу ПРІІП. Адже у ході науково-дослідної діяльності невизначеність може набути очікуваних форм, а може – несподіваних. Під несподіваними формами мається на увазі, що результати НДД можуть виявитися значно більш або менш цікавими з погляду прибутковості, ніж очікувалося. То ж, у процесі перевірки ефективності участі членів проекту слід обумовити принципи розподілу прибутку від нових наукових результатів та принципи обмеження відповідальності на випадок негативних результатів НДД, що може спричинити, як часткову втрату інвестиційних вкладень, так і припинення проекту та вагомі збитки.

Якщо після виконання етапу оцінювання здійсненості наукової ідеї підтверджено, що проект відповідає встановленим вимогам та є конкурентоспроможним, він приймається в якості претендента на включення до складу ПРІІП і переходить на наступні етапи, які являють собою ґрунтовний послідовний економічний аналіз.

Головна складність роботи експертів полягає у необхідності здійснити контрольне моделювання та аналіз ймовірності усіх сценаріїв розвитку проекту, визначити правильність і точність обчислень.

Особливу увагу слід приділити наявності в економічній моделі ймовірних варіантів розвитку проекту. Зазвичай ініціатор проекту, бажаючи зацікавити інвестора, надає один сценарій розвитку – найкращий, такий, де вартісні показники досягають свого максимуму, а показники вартості інвестицій та строків виконання – мінімуму. Формуючи ПРІІП, слід вимагати надання параметрів усіх вірогідних варіантів. Якщо ж варіанти економічної моделі не містять необхідних сценаріїв, а проект видається перспективним, моделювання виконується силами групи, яка проводить попередній відбір проектів.

Спочатку розглядаються найбільш ймовірну, тобто базову модель реалізації та її економічні параметри. За базову (вихідну, первинну, найбільш можливу) модель поведінки проекту приймають той зі сценаріїв, що має найбільш переконливе та належне обґрунтування у всіх розділах проектною пропозиції. Надалі, ґрунтуючись на експертних розподілах ризиків для кожного з проектів (або на даних проектною пропозиції), обчислюють найбільш вірогідні варіанти розвитку подій та отримують опорні показники для імітаційного контрольного-аналітичного моделювання. Найчастіше такими варіантами бувають: оптимальний, максимальний, мінімальний. Проте опорних значень може бути як більше, так і менше ніж три вказаних. Кожному стану проекту ставиться у відповідність певна апріорна ймовірність.

Нерідко представлені проекти при всіх сценаріях, прилеглих до базового, виглядають ефективними. Тоді постає проблема вибору адекватного критерію. За головний параметр економічних моделей інноваційних проектів, тобто таких, що не мають аналогів, слід брати чисту приведену вартість – максимізацію суми дисконтованого грошового потоку за життєвий цикл проекту. Моделюючи ймовірні сценарії, орієнтуватися можливо:

- на найбільш суттєві ризики, зазначені в будь-якій із частин документації проекту або ті, які вбачає аналітична група;
- на чутливі показники економічної моделі, яка має місце.

Для інноваційних проектів частіше найбільш чутливими показниками виступають ті, які безпосередньо чи опосередковано пов'язані з невизначеностями щодо вартості–собівартість, ціни продажу тощо.

Обов'язкової перевірки на чутливість для інноваційних проектів підлягають параметри, які несуть найбільшу невизначеність:

- 1) змінні витрати на випуск продукції (надання послуг);
- 2) ціна продукції (послуги);
- 3) обсяг виробництва (реалізації) інноваційного продукту;
- 4) очікувана чиста приведена вартість.

Для перевірконого моделювання проектів, а також для моделювання самого ПРІП слід прийняти деякі допущення – бездоказові, аксіоматичні твердження, що значною мірою базуються на апостеріорному знанні і на нестрогих параметрах через відсутність можливості їх уточнення. Необхідність спиратися на певні уявлення пояснюється тим, що картина проекту або портфеля не може бути повністю формалізованою. Залишаються невизначеними як другорядні, так і базові фактори та категорії. Допущення ж спрощують вирішення завдання без істотного впливу на отриману відповідь.

Допущення в економічному моделюванні відтворюють певні властивості прототипів, визначають способи їх операціоналізації, правила інтерпретації даних тощо. Допущення, виражені через цифри, виконують функцію надання моделі властивостей реальності та правил їх інтерпретації. Якщо група хоче отримати від моделі гранично наближену до реальності картину, вона працює над коректним визначенням допущень.

Важлива складова частина цього аспекту аналізу полягає в розгляді макроекономічних впливів – тут потрібно обирати робити допущення слід максимально наближеними до реальності.

Дослідивши властивості проектів, група робить припущення щодо різних впливів на різних часових інтервалах існування ПРІП. Слід пам'ятати, що впливи в короткостроковому періоді зазвичай є менш значимими, ніж у довгостроковому.

Після встановлення необхідних допущень моделюються усі найбільш вірогідні сценарії, які надалі слугуватимуть інформаційним полем для орієнтування та здійснення вибору. У разі відсутності верифікованого інформаційного поля процес формування ПРІП стає надзвичайно складним через недостатність інформації та невизначеності майбутньої корисності.

Робоча група розглядає завдання з точки зору підприємства-інвестора, тому постає задача вибору найвигіднішого варіанта:

- обрання найвигідніших сценаріїв проектів;
- формування з них портфеля за певними критеріями.

Значення кожного з необхідних параметрів моделюють, тобто змінюють їх у заданих інтервалах за незмінних значень інших показників. Перевірку чутливості починають із найбільш уразливих, на думку експертів, факторів.

Після моделювання група знаходить ймовірнісний простір проекту. Кожному сценарію відповідає випадкова величина, яка являє собою його прибутковість проекту.

Виконуючи аналітичне моделювання, робоча група встановлює розумні обмеження щодо кількості ітерацій, щоб контрольньо-перевірочний етап не забрав надмірного часу.

За результатами, одержаними в ході моделювання, проводиться економічний аналіз. Отримані дані, які піддаються аналізу:

- 1) середнє, мінімальне та максимальне значення NPV (іншого ключового показника) за сценаріями проекту;
- 2) ступінь стійкості проекту на підставі коефіцієнта варіації NPV (ключового показника);
- 3) кількість сценаріїв, коли ключовий показник досяг від'ємних значень;
- 4) найгірший із отриманих сценаріїв порівняно з найкращим;
- 5) можливості щодо проектного та позапроектного виробничого потенціалу;
- 6) інші параметри, що стають очевидними.

Висновки з даного дослідження. Таким чином, контрольньо-аналітичне моделювання є по суті аналізом середовища проекту на мікрорівні. Воно надає проектній пропозиції абсолютно конкретного змісту, розкриває майбутній господарсько-економічний контекст діяльності. Отримане інформаційне поле та його порівняльний аналіз дозволяє побачити базовий розвиток подій у зіставленні з іншими сценаріями проекту, визначити можливі внутрішні й загальноекономічні ситуації, що можуть вплинути на етапи НДДКР, виробництва та комерціалізації.

Розгляд отриманої інформації зумовлює аналіз ділових прогнозів та їх критичне оцінювання, вивчення співвідношення попиту та пропозиції, порівняння комплексу показників та кінцевих результатів.

Література

1. Джералд И. Кендалл. Современные методы управления портфелями проектов и офис управления проектами. Максимизация ROI ; пер с англ. / [под общ. редакцией Е. В. Колосовой, А. В. Цветкова] / Джералд И. Кендалл, Стивен К. Роллинз. – М. : ЗОА ПМСОФТ, 2004. – 576 с.

2. Товб А. С. Управление проектами: стандарты, методы / А.С. Товб, Г.Л. Ципес. – М. : ЗАО «Олимп-Бизнес», 2003. – 240 с.
3. Полозова Т.В. Инвестиційно-інноваційна діяльність промислових підприємств на регіональному рівні / Т.В. Полозова, Р.Г. Майстро // Економіка: проблеми теорії та практики: Збірник наукових праць. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2009. – Т.IV, Випуск 249. – С.1578-1583.
4. Арчибальд Р. Управление высокотехнологичными программами и проектами / Р. Арчибальд. – М. : Компания АйТи; ДМК Пресс, 2010. – 464с.
5. Морозов Ю.П. Инновационный менеджмент : учебное пособие для вузов / Ю.П. Морозов. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2000. – 446 с.
6. Никонова И.А. Анализ инвестиционных проектов в условиях высокой инфляции / Никонова И.А. // Финансы. – 1994. – № 6. – С. 14-16.
7. Мертенс А.В. Инвестиции: курс лекций по современной финансовой теории / А.В. Мертенс. – К. : Киевское инвестиционное агентство, 1997. – 786с.
8. Шухман М.Є. Влияние мотивации на выбор инвестиционных решений / М.Є. Шухман // Стан і проблеми обліку, контролю і аналізу в умовах транзитивної економіки [збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції]. – Донецьк : ДНУЕТ, Інститут обліку і фінансів, 2007. – С. 145-149.

УДК 631.1

Сем'янів Л.М.,
директор науково-дослідного центру
Ковалів О.Р.,
завідувач відділу науково-дослідного центру
"Івано-Франківська агропромислова продуктивність"

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ АПК УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Постановка проблеми. На даний час система державного регулювання АПК України перебуває на стадії становлення, тому обґрунтування її теоретико-методологічних засад та розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення існуючих і запровадження прогресивних механізмів регулювання стає основним чинником їх подальшого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основні напрями розвитку вітчизняного АПК у контексті євроінтеграційних процесів відображені у роботах В. Андрійчука [1], Гунського Б. [2], Власова, В. Зіновчука, Ю., Жукова С. А. [3], Лопатинського, Т. Осташко, Б. Пасхавера, П. Саблука [6], Смирної К. [8], В.Юрчишина та ін. Проблематикою формування і реалізації заходів Спільної аграрної політики (САП) ЄС займалися такі вітчизняні дослідники, як С. Дем'яненко, Т. Зінчук [4], С. Кваша, С. Синик [7], Супіханов Б.К. [9] та ін. Разом з тим, процес євроінтеграції в Україні вимагає проведення подальшого дослідження теорії й методології інтеграції у секторальному аспекті з урахуванням особливостей вітчизняного сільського господарства, окремих його галузей та вимог міжнародних нормативних актів.

Постановка завдання Метою дослідження є визначення пріоритетних напрямів та рекомендацій щодо збільшення ефективності економічного розвитку аграрного сектора України в умовах європейської інтеграції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вихід аграрного сектора України на шлях ефективного економічного зростання, подібного до європейської моделі, потребує проведення цілеспрямованої державної політики, яка ґрунтуватиметься на триєдиному підході, який широко використовується в ЄС з урахуванням економічної, екологічної та соціальної складових. Завдяки цьому забезпечується збалансованість системи заходів і засобів державного впливу на процес виробництва продукції АПК.

З урахуванням існуючих проблем, видається доцільною реалізація заходів за такими основними напрямами, як: гармонізація вітчизняних стандартів на сільськогосподарську продукцію згідно стандартів ЄС; налагодження сучасної інфраструктури аграрного ринку; посилення кооперації господарств населення виробників сільськогосподарської продукції; налагодження співпраці між виробниками сільськогосподарської продукції та дослідними установами.

Для підвищення конкурентоспроможності АПК необхідно вирішувати наступні завдання:

- забезпечення сільськогосподарських товаровиробників сучасною технікою;
- створення новітніх технологій вирощування та підвищення урожайності сільськогосподарських